
Forår 2021

Kære medlemmer og sponsorer i Sanduko, samt andre interesserede

Over hele verden taler vi om Covid 19. Sjældent har et eneste tema præget og behersket alle verdens kulturer, lande og kontinenter på en gang. Alle vi mennesker står fortsat med pandemi- udfordringer; men udgangspunkterne og livsomstændighederne er så forskellige alt efter, hvor vi lever globalt. Sundhedssystemernes kapacitet, de social-økonomiske forudsætninger, politiske og kulturelle forhold varierer fra land til land og fra region til region. I mange lande er fattigdomsproblematikken eksploderet og gør spørgsmålet om det overhovedet kan bæres og håndteres samfundsøkonomisk med lockdowns påtrængende. I det forgangne år er hele det offentlige liv blevet sat på pause, grænselukninger, udgangsforbud, direktiver, polariseringer m.m. Samtidig mærkes der også bag denne menneskelige tyngde en umådelig vilje til at bryde igennem til ny fremtidig udvikling, til ny erkendelse af et fokus på medmenneskelighed, på omsorg for natur og klima.

Allerede eksisterende globale netværkers betydning er blevet tydelige, dette gør sig også gældende for vores Sanduko netværk og samarbejdspartnere i Østafrika. Vi har i Sanduko i slutningen af marts været i kontakt med nogle af vores samarbejdsskoler i Østafrika for at få en nyeste opdatering omkring deres situationer her midt i pandemien. Et samlet billede af omfattende udfordringer og menneskelige ofre bliver tydeligt. Samtidig lyser der frem fra disse beskrivelser en meget stærk vilje til som menneskelige fællesskaber at ville overkomme nød og vanskeligheder ved initiativer og indsats. Det synes varmende og bevægende at følge. Steiner-skolerne i Østafrika er vidt forskellige og farverige som farverne på en malers palet, - men med hver deres kamp og deres særlige vilje til - trods mængder af problemstillinger - at bringe det afrikanske barn en værdig og identitetsskabende skolegang.

Læs her om beretningerne fra Steiner Skoler i Kenya, i Tanzania, på Zanzibar, i Uganda og Zimbabwe. – gennem dette særlige år 2020 og nu videre ind i 2021.

Mount Kenya Waldorf School, Nanyuki , Kenya

Nord for Nairobi, godt 3 timers kørsel derfra, ligger den lille Mount Kenya Waldorf School. Som skolelederen Jessica Allmendinger beskriver det, har året med den lange covid 19 nedlukning indtil januar 2021, været ”et år fyldt af tårer, frustrationer, vrede og afmagt.” Men samtidig endt næsten som et eventyr med nye fremtidsmuligheder.

Skolens lærere måtte fra begyndelsen af covid19 nedlukningen marts 2020 afgive 50 % af deres i forvejen små lønninger; nogle måtte gå fra deres hjem, og pludselig blev skolens lejemål på grunden også opsagt. Alt sammen samtidig med, at lærerne forsøgte at holde skolefællesskabet sammen med online undervisning.

Men midt i dette uoverskuelige nulpunkt spirede nye spørgsmål frem: Hvad vil vi med børnene i fremtiden? hvad vil vi med vores skole? Og billeder af en ny skole med grønt, med træer, med eget land til dyrkning, med egne skolebygninger tonede frem. Og gennem en umådelig viljestyrke er det blevet muligt gennem private lån og ofre at købe en stor naturgrund, - megen smuk natur, men ingen elektricitet. I november 2020 startede opførelsen af nye såkaldte ”mud-houses”, typisk afrikanske primitive huse. Og i januar 21 vendte de 40 skolebørn så tilbage til en ny og helt forandret skole. Lærerne får igen 100 % lønninger. De tre drivkræfter og pionerer bag skolen arbejder dog fortsat frivilligt. Men som Jessica Allmendinger betoner: ”A dream came true”.

Waldorf Woodland School, Nairobi, Kenya

I en af de bedrestillede bydele i Nairobi Karen ligger den lille Waldorf Woodland School. Mange forskellige børn, fra forskellige kulturer – afrikanske, indiske, europæiske - er her kommet sammen, siden skolen startede for et par år siden på en stor

smuk villagrund med træer og buske. De fleste af børnene kommer fra bedrestillede hjem med forældre, hvoraf mange f.eks. er ansatte som udsendinge i Kenya. Da skolen lukkede ned i marts 2020, blev der straks igangsat et fyldigt online-indlæringsprogram for skolens elever, og mange stærke bestræbelser for at fastholde fællesskabet mellem børn og lærere. Men langsomt gennem året er mange børn blevet meldt ud af online-undervisningen og skolen. Skolens grundlægger Faith Wambua forklarer, at pandemien har tvunget mange af forældre ud i ændrede økonomi- og livs-omstændigheder. Ved opstart januar 21 startede skolen med ca. 30 elever, - et antal, som kun udgør en tredjedel af skolens tidligere elevtal. Denne radikale nedgang har krævet en problematisk og økonomisk / lærermæssig omstrukturering. Skolen kæmper tappert videre med massiv annoncering bl.a. på de sociale medier, men Faith Wambua udtaler, at skolen er meget bevidst om, at covid19 vil kunne fortsætte med at påvirke skolens liv endnu i lang tid og måske også hele dens skæbne og eksistens.

Nairobi Waldorf School, Nairobi, Kenya

Kun få kilometer derfra i det samme Karen kvarter (der hvor i øvrigt Karen Blixens farm lå) ligger Nairobi Waldorf School. Den er bærer af et lignende koncept med et multikulturelt elevklientel, med mange velstående forældre med rig mulighed for at betale skolepenge. Også her har et ret succesfuldt onlineprogram været kontakten til eleverne gennem den 10 måneders lange nedlukning. Selvfølgelig som mange steder her i Europa med spørgsmålet: hvorledes kan steinerpædagogikken virkeliggøres via computer! Patrick Karanja, en af lærerne på skolen udtaler, at online-processen var succesfuldt, men både trættende og surrealistisk for såvel elever som lærere. Skolen oplevede en meget stor opbakning fra forældrenes side, men hele ”set-uppet” blev punkteret ved, at lønninger til lærerne undervejs blev skåret kraftigt ned, og nogle lærere blev bedt om at gå på såkaldt ”ulønnet orlov” for at få hele skolen til at komme økonomisk igennem nedlukningen. Men nedlukningsåret har alligevel bemærkelsesværdigt afstedkommet vækst i elevtal: januar 21 ca. 275 elever i børnehave og grundskole.

Rudolf Steiner School, Mbagathischool , Nairobi, Kenya

Meget er der skrevet om Mbagathiskolen gennem Sanduko Nyhedsbreve 2020 og også nu i 2021. Størstedelen af skolens 345 elever kommer som bekendt fra de helt underprivilegerede familier i Nairobis slum. Mange lever under traumatiske omstændigheder, en del er forældreløse. Mbagathiskolen er med dens læreruddannelse centrum for de østafrikanske skoler og er også base for vores østafrikanske Sandukoarbejde. I et overordnet koncentrat af året, hvor skolen var nedlukket fra marts 2020 til januar 2021, oplever skoleleder Judith Brown, at Mbagathiskolen gennem en omfattende hjælp og trofasthed fra mange sponsorer og fundraising-organisationer har oplevet et år, hvor nedlukningen på mange områder har betydet vækst og nye tiltag for skolen. De tre store Sanduko-indsamlinger har været af afgørende betydning: forår

2020 med penge til nødhjælpskasser med mad til skolens forældre under lockdown, efterår 2020 med penge til genåbning af skolen og den sidste nu vinter 2021, hvor vi fik en meget stor respons på nødhjælpen til forbedret mad til skolens børn, der var truet ernæringsmæssigt. Ligeledes har den tyske organisation "Freunde der Erziehungskunst" ydet en omfattende hjælp til en meget tiltrængt reovering af skolebygningerne; andre bidrag fra tyske hjælpeorganisationer har givet mulighed for udvikling af skolens farm med enkle, men gode drivhuse til dyrkning af grønsager til skolemaden, samt en samlet indsats med det biodynamiske skolehave. Børnene var meget lykkelige og glade for deres skole og dens store menneskelige fællesskab, da de startede op januar 21. I skrivende stund er der lang påskeferie indtil maj, men en stigende Covid19-smitte lige nu gør en ny nedlukning igen efter ferien til et truende scenarie. I Kenya har lærere, sammen med sundhedspersonale, første prioritet i vaccinationsplanen, og alle lærere opfordres til at blive vaccineret snarest for at afhjælpe en ny lockdown af skoler.

Hekima Waldorf School, Dar Es Salam, Tanzania

En af de bærende lærere på skolen i Dar Es Salam, Casmir Msigwa fortæller, at efter mange måneders lockdown af skolen var det som et fuldtonet råb, der genlød i alle mobiltelefonerne fra skolens elever : “We need to go to school...it is more than enough staying at home” - “vi er nød til at komme I skolen... det er mere end nok med at være hjemme” . Sådan lød det fra børnene på mobiltelefonerne til deres lærerne på Hekima Waldorf School i Dar Es Salam i Tanzania efter en 14 ugers lang nedlukning forår /sommer 2020. Skolen åbnede igen juli 2020 for de 185 børn, men under stor forsigtighed og med mange restriktioner. Alle lærere havde været meget omhyggelige med en online-undervisning, der også gav børnene mulighed for praktisk hjælp derhjemme med madlavning, dyrkning af grønt osv. Som måske bekendt har den daværende, nu for nyligt afdøde, tanzaniske præsident nedtonet risikoen ved Covid19, så der har officielt ikke været megen opmærksomhed i den forbindelse. Meget omkring udbredelsen af Covid19 har været mørkelagt; hvad der har fremkaldt en reaktion om forsigtighed og ønsket om transparens fra WHO. Så for Hekima Waldorf School har det har været muligt at holde skolen åben siden juli til stor glæde for børnene, der i hvert fald i skolen og i dens børnehave har kunnet leve et relativt sorgløst liv, dog med afstand, ændrede skemaer, håndvask og sprit.

Zanzibar Waldorf School, Zanzibar.

Da skolen I Stone Town på Zanzibar måtte lukke ned marts 2020 var der en tydelig prioritet for ledelsen og lærerne: at hjælpe skolens mange fattige elever, der kommer fra familier i stor fattigdom og armod. Familier med kollapsede økonomier grundet covid19 lockdown af samfundet; heriblandt også en meget sårbar gruppe af ekstremt underprivilegerede familier, hvor mødrene er enker. Størsteparten af skolens forældre

er muslimer, og skolens piger er kendetegnet ved altid at have et hvidt tørklæde på hovedet til den turkisblå skoleuniform. Lærerne lejede modigt gamle ”vespa-scooterer” og kørte ud i de fattige landsbyerne og slumområder med kasser med mad og sæbe. De blev hurtigt kendte i områderne, og det fortælles at mange stykker sæbe også er blevet givet til andre fattige familier end skolens undervejs på ”vespaerne”. I kasserne var der bl.a. æg fra skolens hønsfarm og store avocadoer og spinat fra skolegrunden.

Plantning af en hel ny bananfarm på grunden er også et skridt som Covid19 nedlukningen har gjort mulig, og som givetvis fremtidigt vil understøtte børnenes ernæringstilstand. Nogle dage var der hektisk aktivitet i skolens køkken, hvor der blev lavet mad til over tusind personer, der blev leveret ud i landsbyerne i den lille skolebus. De fleste familier har ingen adgang til mobiltelefoner eller internet så undervisningen var meget praktisk med opgaver skrevet på kopiark, der blev bragt ud. ”Hovedopgaven var at få eleverne til fortsat at føle omsorg fra deres lærere og få dem til fortsat at føle sig som en del af den store skolefamilie”, siger Judi, stifter af skolen, ”det var et stort traume for mange af eleverne pludselig at blive afskåret fra venner og lærere overladt til stor nød”. Efter genåbningen af skolen behøver mange af børnene fortsat ekstra opmærksomhed og kærlighed. Nogle børn fra familier, hvor det blot har været en behård kamp om at holde sig i live under lockdown, er som Judi udtaler det, ”løbet lidt vild” i deres opførsel. Selvfølgelig er der også meget at hente ind med den akademiske indlæring. Skolen melder dog lige nu stolt ud, at op til påske har deres ældste klasse, 9.kl., gennemført eksamen med et meget højt gennemsnit, Bemærkelsesværdigt er det, at de fleste af disse børn er ud af en fattig befolkningsgruppe, hvor chancen for overhovedet at få en eksamen og en skolegang er på mellem 1-2 %. Her er der virkelig tale om en redning af små menneskeskæbner.

Nambeeta Waldorf School, Uganda

I Uganda har der været omfattende nedlukninger af skolerne gennem 2020, og Violah Nakkazi, som er lærer på Nambeeta Waldorf School fortæller, at covid19- nedlukning af samfundet har haft dybt alvorlige konsekvenser. Økonomiske konsekvenser, men også menneskeligt med mange børn, der er blevet efterladt forældrelose efter covid19- dødsfald, skilte familier, og mange unge piger, der har været ofre for voldtægter med uønskede graviditeter som følge, og mange ægteskaber med helt unge piger, der må afbryde deres skolegang. Den lille Nambeeta School, 50 kilometer fra Kampala, har grundet manglende internet og mobiltelefoner ikke kunnet få en on-lineundervisning sat op; men lærerne har brugt megen tid på besøg i børnenes fattige hjem. Violah Nakkazi beskriver, at de har forsøgt indgive familierne og børnene et budskab om håb og mod til at stå imod og overkomme problemer. De fleste af forældrene er fattige bønder med små jordstykker, der allerede før covid19 knapt kunne ernære familierne. Nambeeta School har gennem nedlukningen prøvet at bevare fællesskabet og kontakten til børnene ved at samle børnene til praktiske aktiviteter ”i skiftehold” i skolens store skolehave og den store kyllingefarm. En del af opgaven var også for børnene at bringe grønsagsplanter med hjem til dyrkning og pleje derhjemme. Skolen har rigtig mange køer, og børnenes har gennem nedlukningen været med til at tilplante en hel acre af skolens jord med det såkaldte elefantgræs, der er værdifuld foder for køer. Sammen med forældre blev der også igangsat en produktion af sæbe, stof-mundbind og simple sko til salg. ” In this way we kept the children alive and hopeful”, siger Violah Nakkazi. Skolen er nu igen i 2021 åbnet for alle klasser; men ifølge Violah Nakkazi er frygten for covid19 fortsat meget stor i Uganda generelt grundet megen svag sygehuskapacitet og lægelig fagkundskab. Det er dog en realitet, at skolens ca. 115 børn er tilbage til undervisning og til 2 sunde måltider mad med grønsager fra skolegrunden kogt over bål.

Kufunda Village School, Harare , Zimbabwe

Kufunda Village School er en lille, men voksende waldorf- inspireret skole beliggende i et landsby- fællesskab kaldet Kufunda Village uden for Harare. Kufunda Village er et såkaldt ”learning centre”, der tilbyder mange opbyggende kurser og projekter for den fattige landbefolkning, specielt også opbyggende og støttende initiativer for afrikanske fattige kvinder. For Kufunda Village School har covid19 situationen betydet nedlukning og genåbning flere gange, senest har skolen været lukket siden jul og er først åbnet igen i midten af marts. Nødundervisning er foregået ved, at børnene i små grupper er kommet en gang om ugen til skolen for at få hjemmearbejde – et koncept, der har styrket mange af børnenes vilje til at arbejde med skoleopgaver derhjemme.

Mange af skolens børn kommer fra de fattige familier, der dyrker deres små stykker land uden rigtig indtjening og uden rigtig at kunne mætte familierne med mere end et måltid mad om dagen. Sult har været et stort problem gennem 2020 lockdowns, men lykkeligvis har regnen nu efter en del års dyb, problematisk tørke i landet sat ind og har betydet betydelig vækst af afgrøder. Marianne Knuth – drivkraften og pioneren bag Kufunda Village – fortæller, at nøden gennem året for mange fattige familier har betydet en tilbagevenden til at bruge mange af de vilde, oprindeligt spiselige urter og grønsager. Specielt vilde svampe er af høj ernæringsmæssig kvalitet i dette område. Elisabeth Madanire, som er klasselærer for 1 og 2 klasse fortæller, at børnene, da de vendte tilbage her lige før påske efter den sidste nedlukning, var overordentlig glade og glade for skolen, og gik ind i undervisningen med en ny hengivenhed: "The darkness of Covid brought light and perseverance"... "Mørket fra Covid bragte lys og udholdenhed".

Med disse ord er vi kommet til afslutningen på vores "rejse" her gennem steinerskoler i Østafrika.

Nyhedsbrevet er skrevet af Clara Ussing

Praktiske oplysninger

Sponsorering af børn:

I Sanduko kan man blive sponsor for et barn ved Mbagathiskolen i Nairobi, Kenya for et månedligt beløb på 220 kr. , der sikre barnets skolegang. Kontakt Clara Ussing for yderligere information på : sanduko@mail.tele.dk

Medlemskab:

Medlemskab i Sanduko sker ved indbetaling af 200 kr årligt på Sandukos konto i Merkur :

8401-1502717

Skattefradrag:

Alle pengebidrag til Sanduko kan gøres fradragsberettigede, idet Sanduko arbejder sammen med Merkur fonden.

